

Νίκος Καρούζος

Η κατασίγαση της ύπαρξης

Χαράλαμπος Γιαννακόπουλος

Μου αρέσει που, όποτε πιάνω να διαβάσω τα ποιήματα του Καρούζου, δεν έχω ανάγκη, ούτε και όρεξη εξάλλου, για κανένα πληροφοριακό ή βοηθητικό στοιχείο σχετικό με αυτά και το δημιουργό τους, αφού, άλλωστε, από την πρώτη κιόλας στιγμή που έπιασα στα χέρια μου δικό του βιβλίο δεν είχα καμία τέτοια όρεξη ή επιθυμία (κι ας ξέρω πια ότι πολλές και ωραίες σελίδες έχουν γραφτεί γι' αυτόν και για την ποίησή του, κι ας έχω ο ίδιος διαβάσει ήδη κάμποσες από αυτές). Όταν όμως αγόρασα τον *Ερυθρογράφο*, βιβλίο ερμητικό και δύσκολο, ελάχιστα προσπελάσιμο και καθόλου κατάλληλο, κατά την κοινή αντίληψη, για έναν έφηβο δεκαεφτά χρονών που μόλις άρχισε να συλλαβίζει τον κόσμο και να μαθαίνει τα χρώματα και την ποίηση, ένιωσα αμέσως σαν τον εξόριστο που γύρισε μετά από χρόνια στον τόπο του και μπορεί επιτέλους ν' ακούει τις ομιλίες γύρω του και να διαβάζει τις πινακίδες του δρόμου στη μητρική του γλώσσα. Ήταν ζήτημα λίγων μόνο εβδομάδων να κουβαλήσω στο δωμάτιό μου όσα βιβλία δικά του βρήκα να κυκλοφορούνε κι είναι, κατά σύμπτωση, εκείνη την εποχή περίπου που και η Γλυκερία Μπασδέκη αποφάσισε ότι ο Νίκος Καρούζος είναι ο φυσικός της πατέρας – για να μείνει μερικά χρόνια αργότερα, με το θάνατό του, ορφανή και ιδεόληπτη και να κλειστεί στο σπίτι της για μήνες (μέχρι, ίσως, τη στιγμή που θ' ανακαλύψει το Βορειοδυτικό Πέρασμα και τον Γκι Ντεμπόρ· αυτό όμως είναι μια άλλη ιστορία, για τώρα θα ψάλω μοναχά τον Καρούζο, αφήνοντας τον άλλο για κατάλληλο καιρό).

Μη με διαβάσετε, προειδοποιεί αυτός ο ποιητής, όταν δεν ξέρετε πως ο ωραίος Modigliani / τρεις η ώρα τη νύχτα μεθυσμένος / χτυπούσε βίαια την πόρτα ενός φίλου του / γυρεύοντας τα ποιήματα του Βιγιόν / κι άρχισε να διαβάζει ώρες δυνατά / ενοχλώντας το σύμπαν, και περιγράφει με προφητική ακρίβεια τη για πολλά χρόνια συνήθη κατάσταση της ύπαρξής μου: γιατί από την πρώτη κιόλας στιγμή που έβαλα στο σπίτι μου τους τόμους με τα ποιήματά του κι ως σήμερα ακόμα, που τα 'χω διαβάσει πια εκατό φορές κι ακόμη συνεχίζω, είναι οι δικοί του στίχοι που με έξαψη και ανυπομονησία γυρεύω να διαβάσω, όταν αργά το βράδυ γυρίζω στο σπίτι μου, νηφάλιος ή μεθυσμένος. Ανοίγω στην τύχη έναν από τους δύο ογκώδεις πια τόμους και για λίγη ώρα διαβάζω όποια φράση συλλάβει η

όρασή μου – κι είναι πάντα η σωστή! Αυτή που οδηγεί αλάθευτα στις ίδιες προελεύσεις και στις πιο συναρπαστικές πάντα δυνατότητες: τη χαραυγή των σπαραγμένων, τον πειραματισμό της λέξης, την απογύμνωση της σκέψης, την έξοδο από τη γλώσσα, το στέρεμα των πηγών της λογικής, τη λαμπερή σαν μάρμαρο απόγνωση, τα βοερά σκάνδαλα των λέξεων, την άγρια σκέψη και την τρυφερή απελπισία.

...είναι ο ποιητής / όπως απλώνει τα χέρια στις επαφές / έτοιμος να το σκάσει απ' το βλέμμα του / καθώς στύβει τον άνεμο βρεφικά / ερεθίζοντας το δέρμα των τυμπάνων / κερνώντας τις ψυχικές καταστάσεις.

Από το πρώτο του κιόλας ποίημα, αυτό δηλαδή που ο ίδιος διάλεξε για να ανοίγει την πρώτη του –αναγνωρισμένη– ποιητική συλλογή (τα *Ποιήματα* του 1961), και από τον πρώτο κιόλας στίχο δηλώνει την πνευματική διάθεση της υπαρξιακής κατασίγασης που θα διατρέχει την ιδιότυπη ποίησή του ως το τέλος και θα κυριαρχήσει σε όλο το μάκρος της ζωής του: *Νηστεύει η ψυχή μου από πάθη / και το σώμα μου ολόκληρο την ακολουθεί. / Οι απαραίτητες μόνο επιθυμίες, γράφει το φθινόπωρο του 1953, οπότε τοποθετείται χρονικά το ποίημα, μα και τέσσερα χρόνια νωρίτερα σε άλλο του πρώιμο ποίημα, που όμως δεν περιλήφθηκε σε κανένα βιβλίο, με την ίδια πάλι διάθεση ξεκινάει: Ελάτε να στερέψουμε τις άγριες ανάγκες. Για να φτάσει, στο τελευταίο πια ποίημα που σχεδίασε δεκαπέντε μέρες πριν απ' το θάνατό του και που δεν πρόλαβε να το ολοκληρώσει, να προσκαλεί τη φωτιά να μεγαλώνει, να μεγαλώνει, / να γίνεται ολοένα ψηλότερη / εξαρπάζοντας ιαματικά τον πλανήτη. Η επιθυμία παραμένει πάντα η ίδια, είναι το φαρμάκωμα της ύλης, η κατασίγαση της νοημοσύνης, η βιωμένη αποσύνθεση του σώματος, η εξάντληση της δυνατότητας για έκφραση, η εξάρθρωση της ποίησης, που είναι συγχρόνως και η ποίηση της εξάρθρωσης, η καταβαράθρωση του πραγματικού και η πραγματικότητα της καταβαράθρωσης, η καταβύθιση του όντος στο μηδέν, το πένθος και το χαντάκωμα της ύπαρξης.*

Αυτό που διαφοροποιείται ανάμεσα στα δύο ακραία όρια της ποιητικής πορείας του Νίκου Καρούζου (από το 1949 ξεκινώντας και φτάνοντας στο 1990) είναι το εύρος και το βάθος της προσωπικής του αγωνίας. *Αγωνία θα πει θυσία των πραγμάτων, ανάγκη γυμνώσεως ως την ανιδιοκτησία των ουρανών, υλική και σωματική και ψυχική. Απ' την ώρα που γεννήθηκα είμαι χρωμένος στην αγωνία, θα γράψει το 1964. Ενώ όμως στην πολύ πρώιμη ποίησή του εκφράζει κυρίως τη μοναχική βαθύτητα της ύπαρξής του, η οποία μάλιστα στρέφεται συχνά με άγρια απόγνωση προς μια γλυκιά και χειροπιαστή θρησκευτικότητα, πολύ σύντομα η ποιητική του όραση θα διευρυνθεί και θα περιλάβει σε ένα ενιαίο σύνολο ολόκληρο τον κοινωνικό χώρο και την εξ ορισμού, θα 'λεγε κανείς, καταδικασμένη στην εκμετάλλευση και στο θάνατο ανθρωπότητα. Όσο κι αν, μια ζωή ολόκληρη, παραμένει αιματηρά προσηλωμένος στα προσωπικά και πανανθρώπινα αναπάντητα ερωτήματα και στην αγιάτρευτη απελπισία της ύπαρξης, οι κοινωνικές αναφορές και η πολιτική διάσταση θα είναι στο έργο του διαρκώς παρούσες.*

Πότε ως οργισμένη αντίδραση στην άγρια και συνεχή εκμετάλλευση του ανθρώπου απ' τον άνθρωπο και πότε ως ειλικρινής διάθεση συμπάρστασης προς τους αδύνατους και τους κατατρεγμένους του κόσμου: *Α, όταν χτυπούσα στις πέτρες τα καινούργια μου / παπούτσια για να φαίνονται παλιά... / Δεν ήθελα να διαφέρω απ' τα πολύ φτωχαδάκια / συμμαθητούδια. / Και με πάθος τσαλάκωνα τα καινούργια μου / ρούχα. / Έκτοτε στην παιδική μου όραση έλαμπε υπεράνω / η κομμουνιστική μου συνείδηση. Πότε ως βαθιά και ευθαρσώς διακηρυγμένη πίστη στο*

όραμα και στην ουτοπία της αταξικής κοινωνίας και τότε ως ενεργός συμμετοχή στους κοινωνικούς και απελευθερωτικούς λαϊκούς αγώνες (που πάντοτε και σθεναρά αρνήθηκε να την εξαργυρώσει ή έστω να τη διαλαλήσει): *εμείς μπορούμε να δώσουμε τη ζωή μας μέσα σ' ένα συλλαλητήριο, / εσείς τι μπορείτε;* Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής θα δραστηριοποιηθεί ως μέλος στο τμήμα διαφώτισης της ΕΠΟΝ· αργότερα θα βρεθεί εξόριστος στην Ικαρία, ενώ τη στρατιωτική του θητεία θα την υπηρετήσει στο «εθνικό αναμορφωτήριο» της Μακρονήσου· ούτε η δικτατορία των συνταγματαρχών θα τον ξεχάσει, και θα φροντίσει να τον συμπεριλάβει ανάμεσα στους πρώτους που θα συλληφθούν και θα κρατηθούν στην Ασφάλεια για τις δηλώσεις τους ενάντια στην εξουσία. Πάνω απ' όλα όμως αυτό που πάντοτε χαρακτηρίζει τον Καρούζο είναι η σύνδεση της βαθιά κοινωνικής και πολιτικής του συνείδησης με την επίμονη και οδυνηρή καταβύθισή του στην υπαρξιακή αγωνία: *Είν' άλλο ο κομμουνισμός του κόμματος / και είναι άλλο / η θλίψη μου και η μελαγχολία μου / στο αλτάρι της Ιδέας.*

Και όμως, όσο είναι αληθινή η εικόνα του πολιτικού Καρούζου που παρουσιάσαμε στις προηγούμενες γραμμές, άλλο τόσο αληθεύει και το γεγονός ότι ως τη στερνή του ώρα ο Νίκος Καρούζος παρέμεινε αυτό που από την πρώτη στιγμή ήταν: ένας βαθύτατα υποστασιακός και θρησκευτικός ποιητής. Στις πρώτες του αυτές ποιητικές συλλογές η μεταφυσική και υπαρκτική του αγωνία έβρισκε προσωρινό καταφύγιο και καθησυχαστικές απαντήσεις στην ελληνική Ορθοδοξία και στο αυστηρό πρόσωπο του Ιησού: *ήμουνα στους καιρούς της νεότητας αρραβωνιασμένος με την αγωνία. Γιατί βλέπω κάθε εικοσιτετράωρο και πιο καθαρά πως η θρησκευτικότητα είναι ο γάμος με την αγωνία. Και δεν μπορούσε να ήτανε άλλη απ' το Χριστιανισμό η θρησκεία μου στην Ελλάδα. Και δεν μπορώ να βεβαιώσω τίποτα μέσα μου δίχως την Ορθοδοξία των Ελλήνων.* Η μορφή του Χριστού άλλωστε επανέρχεται στους στίχους του εκείνα τα χρόνια και με αυτόν διαρκώς συνδιαλέγεται ο ποιητής· κι είναι ακόμη παρών εκεί ο ταπεινός περιπατητής, άνεργος και ακτήμων Γιάννης, alter ego και συγχρόνως πρωταγωνιστής και συνομιλητής του νέου δημιουργού, είναι ο ουράνιος Ιωάννης Σεβαστιανός Μπαχ, και μαζί ο Μάλερ, ο Μότσαρτ, ο Βάγκνερ, ο παπα-Γιάννης τυλιγμένος τ' άσπρο του φελόνι και ο Διονύσιος κόμης Σολωμός.

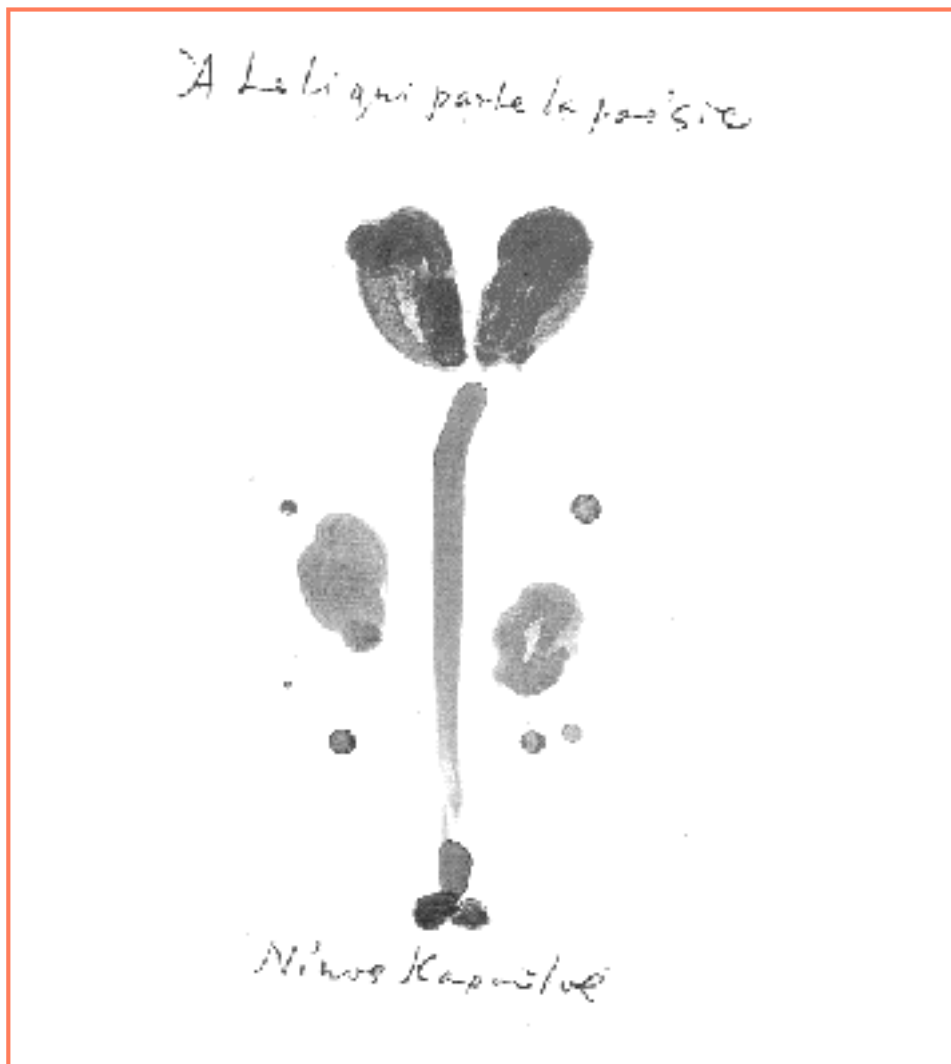
Μα κάθε χρόνος που περνούσε έβρισκε τον Καρούζο να στερεύει διαρκώς από μεταφυσικές ή άλλες βεβαιότητες, χωρίς όμως ποτέ να στεγνώνει από αγωνία· κάθε χρόνος που περνούσε τον έβρισκε να βυθίζεται όλο και περισσότερο στην αμηχανία της ύπαρξης και στην οντολογική απορία και απόγνωση, χωρίς ούτε στιγμή να εγκαταλείψει την περιοχή της θρησκευτικότητας· η θρησκευτικότητα εξάλλου είναι *κριτική της ύλης*, σύμφωνα με την κατοπινότερη διατύπωσή του, και είναι απολάκτιση της σωματικότητας και αναζήτηση της βαθύτερης ιερότητας. Με αυτή την έννοια λοιπόν ο Νίκος Καρούζος δεν απομακρύνθηκε ποτέ από το δρόμο που η νεότητά του χάραξε και αν, με το πέρασμα του χρόνου και την καταβύθισή του στην υποστασιακή διερώτηση, απομακρυνόταν από το Χριστιανισμό και την Ορθοδοξία, διαφύλαξε ωστόσο από τη διδασκαλία του Ιησού την αγάπη και την ανεπίληπτη συγχώρεση, όπως τη βρίσκουμε στους μυστικούς και στους αγίους όλους: *του Τρότσκι τη διαρκή επανάσταση / τη γκρέμισα του Ιησού τη διαρκή συγγνώμη*, θα δηλώσει με θαυμαστή σαφήνεια το 1974 (ο Λέον Νταβίντοβιτς Τρότσκι, ωστόσο, θα είναι το τελευταίο πρόσωπο που θα εμφανιστεί στην ποίησή του, *μια λάμψη που δεν έχει τέλος*, το 1990).

Η μοναχική και τεθλασμένη, μα σταθερά προσανατολισμένη προς το δικό της

βόρειο πόλο, πορεία του Νίκου Καρούζου θα τον φέρει τελικά στην αναζήτηση της απογύμνωσης και στην απόπειρα της πλήρους εκμηδένισης του εαυτού του. Διασχιζοντας, με βαρύ τίμημα, τις ανήμερες συμπληγάδες της χθονικότητας και της ουρανικότητας, θα εγκαταλείψει κάθε μεταφυσική παραμυθία [*πάτερ ημών ο εν τοις / ουρανοίς (κανείς)*] και θα ακολουθήσει στο εξής τη *θρησκεία του σκούληκα*: μοναδική του μεταφυσική πίστη θα απομείνει στο εξής του σκύλου το αλύχτημα, θα τελετουργεί στη σιωπή χωρίς άμφια και καθημερινή του προσευχή θα είναι το ποτό, ο καφές και το τσιγάρο (ο ουρανίσκος και το στήθος και το φουκαριάτικο συκώτι του ας μαρτυρήσουν). *Λεξιθρησκός ανάγομαι στην αναχώρηση*, θα γράψει, και την κατασίγαση της ύπαρξης θα την ονομάσει μυχό της αγιοσύνης. Και ο Ιησούς πάντως και ο Θεός και αυτός ο Βούδας ή ακόμη και ο Κρίσνα θα επανέρχονται ως το τέλος και διαρκώς στην ποίησή του, όχι πια με τη μορφή του ανώτερου όντος προς το οποίο απευθύνεται για παρηγοριά, ελπίδα και σωτηρία ο άνθρωπος και προς το οποίο κατατείνει η ύπαρξή του, αλλά ως πρόσωπα που, όπως οι θνητοί, αφανίζονται μεταξύ ουρανού και χώματος: κι η προσευχή γίνεται τώρα προσωπική συνομιλία με το Θεό, που όμως δε φτάνει να ακυρώσει τη μοναξιά και ούτε την απελπισία ν' απομακρύνει από την ψυχή: *μεταξύ μας Θεέ μου / μεταξύ μας όλα! / ψυχομοναξιά*.

Οδηγημένος λοιπόν στα ακραία όρια της ύπαρξης ο ποιητής, χωρίς δεύτερη σκέψη, θα πορευτεί μόνος προς το ανύπαρκτο και προς την άγρια σκέψη (στο *ανύπαρκτο κατατείνω / αδιάφορος και αναντίρρητος*). Θα ζητήσει να απεκδυθεί κάθε υλική, ψυχική και πνευματική περιουσία – από την ίδια του τη νοημοσύνη ακόμα θα θελήσει να δραπετεύσει και από τη στέρφα μας λογική, τη λύτρωση του έρωτα θα αρνηθεί, με το σώμα θα έρθει σε ρήξη, στη βρώση και στην πόση θα εναντιωθεί και θα γλεντήσει την αποτυχία του (την αποτυχία όλων μας) στην ύπαρξη κοροϊδεύοντας αναιδέστατα την απάτη του πραγματικού: *φεύγω απ' το στόμα μου φεύγω απ' το μυαλό μου / δεν έχει όρια η κωμωδία της γλώσσας / φεύγω απ' τα χέρια μου φεύγω απ' τη στύση*. Και για να είναι η αποτυχία του ολοκληρωτική και η απελπισμένη του έξοδος μέχρι τα έγκατα βυθισμένη στην απόγνωση, θα παλέψει και από την ποίηση να λυτρωθεί και από τη γλώσσα την ίδια να ξεφύγει: κι ας είναι η ιδιότητα του ποιητή η μία και μόνη που διεκδίκησε και κέρδισε ο Νίκος Καρούζος για τον εαυτό του, κι ας ήταν η ελληνική γλώσσα το μοναδικό ενδιαίτημα και η μόνη πατρίδα που παραδέχτηκε από την αρχή ως το τέλος της ζωής του.

Ο Καρούζος οδηγήθηκε και καταπίστηκε με την, μέσω του ποιητικού λόγου, υπονόμευση της ποίησης και την, μέσω της γλωσσικής εξάρθρωσης, απολάκτιση του λεκτικού από το ξεκίνημα περίπου της γόνιμης γι' αυτόν δεκαετίας του εβδομήντα. Μόνο αν συνειδητοποιήσουμε πόσο ομοούσια με την ύπαρξη είναι η γλώσσα για οποιονδήποτε συγγραφέα –και ακόμη περισσότερο για έναν κατεξοχήν γλωσσικό ποιητή, όπως είναι ο Νίκος Καρούζος–, τότε μόνο θα μπορέσουμε ίσως να κατανοήσουμε πραγματικά πόση απόγνωση και τραγική αμηχανία μπροστά στα τυραννικά αινίγματα της ύπαρξης (το χρόνο, την ομορφιά, το νόημα και το θάνατο) προδίδουν φράσεις σαν αυτήν που βρίσκουμε στα *Πενθήματα* ήδη από το 1969 (θέλω να βγω από τις λέξεις / βαρέθηκα) ή αργότερα (δεν πάει πια μεσ' απ' τις λέξεις η υπόθεση και να φύγου απ' τη γλώσσα / να φύγου). Και γίνεται ακόμη φανερότερη η υπαρξιακή συντριβή που προϋποθέτουν τέτοιες δηλώσεις, όταν τις διαβάσουμε παράλληλα με πολλές άλλες, όπου διατρανώνεται η ευγνωμοσύνη και το δέσιμο του ποιητή με αυτήν ακριβώς τη γλώσσα: *δεν είμαι τίποτ' άλλο από γλώσσα*, θα γράψει, και

Τέμπρα του Νίκου Καρούζου με αφιέρωση στην ποιήτρια Λέλη Μπέη

λίγους μήνες ή λίγες μέρες πριν από το θάνατό του την ελληνική γλώσσα ευχαριστεί, και αλλού τη γλώσσα πάλι συλλογίζεται και τη γλώσσα αποχαιρετά: *άμα πεθάνω θα 'χω φύγει / απ' τη γλώσσα / και θα 'μαι τρυφερή σιγή, αφού εκεί ελληνικά δεν έχει πια δεν έχει απαρέμματα / εκεί η νόηση λαδόχαρτο που η γραφή δεν πιάνει.*

Ίδια η διάθεσή του και πιο έντονα ίσως βιωμένη και απέναντι στην ποιητική λειτουργία, γιατί ενώ τον πρώτο καιρό ο ποιητής είναι ο μάγος που φτερουγίζει ψηλά κι οι εξουσίες δεν το ξέρουν, είναι ο δράστης της ωραιότητας, είναι ο πρώτος χαρούμενος και η ποίηση είναι η ερυθρά του περιουσία και τα ποιήματα είναι δρόμος και ομορφιά αποσπασμένη από το Θεό, πολύ γρήγορα θα θελήσει ο Καρούζος να διώξει την ποίηση, θα σιχαθεί τους στίχους τα βοερά σκάνδαλα των λέξεων, θα βαλθεί να συνεχίσει την ποίηση μόνο για πλάκα, ένα καλό ζύσιμο ή ένα γερό φτάρνισμα θα το εξισώσει με την ποιητική δημιουργία, θα ονομάσει τα ποιήματα ελεεινά αναισθησιογόνα και ένα πλήθος καθάρματα στη σκοτεινή βιβλιοθήκη και θα καταγράψει τη συνταρακτική διατύπωση η γραπτή ποίηση / σωριάστηκε στο στήθος μου / σαν ένα τίποτα. Και ταυτόχρονα ο ίδιος αυτός άνθρωπος θα διατρανώσει την πίστη του και θα υμνήσει τον ποιητή με τον ωραιότερο ύμνο που γράφτηκε για τούτο το αλλοπρόσαλλο πλάσμα, που εδώ πατάει και αλλού βρίσκεται, και που είναι αδύνατον να μην τον αντιγράψω ολόκληρο σε τούτο το σημείο:

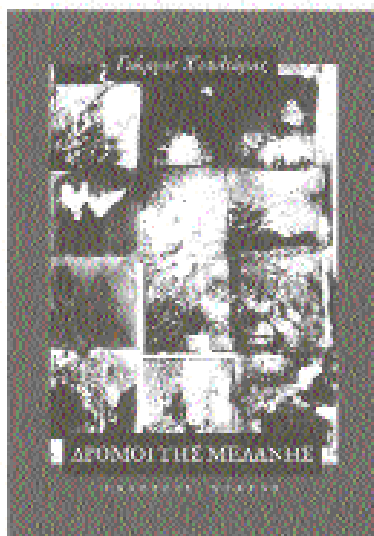
«Κοντά στον κάθε ήλιο»

Εμείς τα μυθόβια όντα οι ποιητές / που βλέπουμε τις ράχες / που βλέπουμε τις κορφές / και λέμε βουνοκύματα / δεν θα καταλαγιάσουμε. / Από αγάπη στο αδέκαστο κενό / από αλλοφροσύνη για ένα ξέφωτο / θα περιπολούμε. / Τη χαραυγή τις πιο πολλές φορές / κοιμόμαστε. / Κι όταν καμιά φορά μάς τύχει / κατηφορίζοντας απ' τις πολυκατοικίες / να πάμε κάπως μακριά να περπατήσουμε πέρα / και να κοιτάξουμε κανένα / ηλιοβασίλεμα / το αποτέλεσμα τζιφος. / Έχουμε πρόχειρο το σκοτάδι / και έχουμε πρόχειρο το φως – ανάλογα. / Πιστεύουμε σ' εκατομμύρια γητιές / αφιερώνουμε στους ίσκιους. / Έχουμε τη μανία να καρποφορήσουμε / κυριεύοντας τις λέξεις. / Τι κουφή ρουλέτα. / Και θέλουμε να ξεφουσκώσουμε τον ουρανό / σα να 'τανε παιχνίδι. / Τι είναι ρίγος; / Άντε να το πεις με λέξεις... / Ωστόσο πρέπει να προσγειωθεί κανείς / στη μεγαλόπρεπη κοινοτοπία του αέρα / να γίνει σαν την επανάληψη του χόρτου / κάτι σαν τα αστάθμητα και έξω κριτικής / δρασκελίσματα του πρώτου τυχόντος γάτου. / Είμαστε ακόμη στην προϊστορία του χιούμφορ. / Είμαστε όμως τυχερά απελπισμένοι. / Έχουμε γαλάζιο αντικλειδί. / Έχουμε ξανά την Αττική. / Εκείνος που γράφει ποιήματα / είναι ακριβώς εκείνος / που περνά άφοβος από νεκροταφείο νύχτα.

Ο Αντόνιο Ταμπούκι, αναφερόμενος στον Πεσόα, συνηθίζει να επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό του Μοντάλε σύμφωνα με τον οποίο ο συγγραφέας ζει μόνο το 5% της ζωής του, και φροντίζει ταυτόχρονα να υπενθυμίζει και την ομοειδή περίπτωση του Καβάφη ή του Ίταλο Σβέβο, αλλά και την περίπτωση του Κάφκα, του Μούζιλ ή του Βαλερί. Είναι φανερό πόσο ο τρόπος ζωής των μεγάλων συγγραφέων του 20ού αιώνα (όχι όλων, σίγουρα) έρχεται σε αντίθεση με τη ρομαντική αντίληψη που ακόμη κυριαρχεί στις συνειδήσεις των αναγνωστών και σύμφωνα με την οποία φυσιολογική κατάσταση για ένα συγγραφέα δεν μπορεί παρά να είναι η περιπετειώδης και παράφορη ζωή ενός Μπαίρον ή ενός Σέλεϊ, ενός Ρεμπό ή ενός Ντ' Ανούντιο. Ο Νίκος Καρούζος σε μια τέτοια κατηγοριοποίηση εντάσσεται χωρίς δισταγμό στην πρώτη κατηγορία· αν εξαιρέσουμε τη συμμετοχή του στην περιπέτεια της ελληνικής αριστεράς, που ήταν η συνήθης και σχεδόν αναπόφευκτη πορεία για κάθε αριστερό της εποχής, η ζωή του δεν είχε ούτε μεγάλες εξωτερικές αναταράξεις

ούτε εντυπωσιακές εκκεντρικότητες και εξάρσεις.

Πώς περνάτε τις ελεύθερες ώρες σας; θα ερωτηθεί το Μάιο του 1970. Πίνοντας καφέδες και χαζεύοντας πίσω απ' τα τζάμια των καφενείων τους καταναλωτές, που πάνε κι έρχονται στο δρόμο. Σκέφτομαι τότε πως είμαι τόσο άσχετος... Και σχεδόν δεκαπέντε χρόνια αργότερα, χωρίς εισόδημα, χωρίς παιδιά, ακτήμων και ανεπάγγελτος, στον άγιο αριθμό των ανέργων είμαι πάντοτε μέσα, και με άφθονο ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή του, θα επιμείνει εμφαντικά: είμ' ένας πρώτης τάξεως άχρηστος με φωτοστέφανο, ζώντας από το τίποτα σ' ένα μικρό υπόγειο της Αθήνας, μιλώ από ένα υπόγειο· μιλώ απ' το υπερώο της Ελλάδας, με ελάχιστα δωμάτια, με ελάχιστα έπιπλα και ελάχιστα βιβλία, δίχως αυτοκίνητο, επιτελώντας καθημερινά τις ίδιες χειρονομίες και τις ίδιες ακολουθώντας διαδρομές, με λίγους φίλους και καμιά φιλοδοξία, με μοναδική στο στήθος του περιουσία ένα βουνό λουλούδια: τις ένδον εξελίξεις, ο Νίκος Καρούζος αποτελεί, ιδίως προς το τέλος της ζωής του, την ιδανική ενσάρκωση της ποίησής του: είναι ο άνθρωπος που έχει συνειδητά απογυμνωθεί από κάθε υλικότητα και κάθε πνευματικότητα, που έχει κατασιγάσει τις ανθρώπινες ανάγκες και τις ανθρώπινες επιθυμίες, που έχει περιορίσει στο ελάχιστο την επικράτεια του πραγματικού και έχει βυθιστεί με όλο του το είναι στο μηδέν· είναι ο ποιητής που αυτοβούλως ηττήθηκε στην ύπαρξη, για να κερδίσει θριαμβευτικά στην ποίηση. (δε)

Γιώργος Κουλιάρας
ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΑΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ